

BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH

Zastępczyni Rzecznika Praw Obywatelskich
Hanna Machińska

Warszawa, 31 V 2019

KMP.570.14.2019.RK

Pan
gen. insp. dr Jarosław Szymczyk
Komendant Główny Policji

ul. Puławska 148/150
02-624 Warszawa

Szanowny Panie Komendanciu,

zwracam się z prośbą o podjęcie wobec funkcjonariuszy Policji działań informacyjnych w zakresie Protokołu fakultatywnego do Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (OPCAT)¹ oraz uprawnień i metodologii pracy Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (KMPT, Mechanizm).

Zagadnienie to było już przedmiotem działań Pana Generała, o czym Rzecznik Praw Obywatelskich był informowany pismem z dnia 26 listopada 2018 r., znak l.dz. Gpc-841/18. Wizytacje KMPT w komisariatach i komendach Policji pokazują jednak, że wiedza funkcjonariuszy w tym obszarze nadal jest znikoma, co powoduje poważne utrudnienia w realizacji czynności służbowych przedstawicieli Mechanizmu.

W dniu 27 maja 2019 r. KMPT wizytował VI Komisariat Policji w Łodzi, ul. Wysoka 45. Komendant jednostki odmówił im wejścia na teren wydziału kryminalnego. Ponadto wizytujący nie mogli wykonać dokumentacji fotograficznej pozostałych pomieszczeń komisariatu (komendant uznał, że znajdują się tam dokumenty, które nie

¹ Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192).

powinny być fotografowane) oraz nie uzyskali wglądu w akta prowadzonych postępowań przygotowawczych (w ocenie Komendanta akta mogły być udostępnione wyłącznie za zgodą Prokuratora). Delegacja KMPT nie mogła więc w pełni zrealizować swoich uprawnień wynikających z OPCAT i ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich.

W dniu 28 maja 2019 r. KMPT wizytował II Komisariat Policji w Łodzi, ul. Ciesielska 27. Powołując się na rozkaz Komendanta Miejskiego Policji w Łodzi, delegacja KMPT została poproszona o przerwanie wizytacji i opuszczenie dyżurki komisariatu, z uwagi na brak, w ocenie funkcjonariuszy, uprawnień do dostępu do informacji niejawnych. Przedstawiciele KMPT przerwali wizytację. Dopiero interwencja Dyrektora KMPT u Zastępczyni Pełnomocnika Komendanta Głównego Policji ds. Ochrony Praw Człowieka spowodowała, że wizytacja mogła być kontynuowana. Przedstawiciele KMPT uzyskali wówczas dostęp do wszystkich pomieszczeń (w tym wydziału kryminalnego) i mogli wykonać wszystkie czynności służbowe. W przeciwieństwie do wizyty w VI Komisariacie Policji w Łodzi wizytujący mogli wykonać dokumentację fotograficzną obiektu i uzyskali dostęp do akt postępowań przygotowawczych, które na miejscu zostały poddane analizie.

W czasie tych dwóch wizyt przedstawiciele KMPT wskazywali komendantom jednostek, by w celu wyjaśnienia wątpliwości co do ich uprawnień, skontaktowali się z Pełnomocnikiem Komendanta Głównego Policji ds. Ochrony Praw Człowieka lub Pełnomocnikiem Komendanta Wojewódzkiego Policji w Łodzi ds. Ochrony Praw Człowieka.

Wizytacje komisariatów i komend Policji zrealizowane w latach 2018 - 2019 pokazują, że funkcjonariusze Policji nie mają wiedzy w zakresie OPCAT, zaś KMPT jest im instytucją nieznaną. W żadnej z dotychczas przeprowadzonych wizytacji, przedstawiciele Mechanizmu nie spotkali się jednakże z zanegowaniem ich mandatu.

Chciałabym podkreślić, że zgodnie z postanowieniami OPCAT, KMPT ma nieograniczony dostęp do wszystkich miejsc zatrzymań w rozumieniu Protokołu fakultatywnego, w tym jednostek Policji². OPCAT przyznaje mu bowiem prawo:

- a) dostępu do wszystkich informacji dotyczących liczby osób pozbawionych wolności w miejscach zatrzymań, liczby tych miejsc oraz ich położenia,

² Zob. art. 4, 19 i 20 OPCAT.

- b) dostępu do wszystkich informacji dotyczących traktowania tych osób, jak również warunków ich zatrzymania,
- c) dostępu do wszystkich miejsc uwięzienia, ich instalacji i urządzeń,
- d) odbywania prywatnych rozmów bez świadków z osobami pozbawionymi wolności, bądź osobiście, bądź poprzez tłumacza, jeśli uznane to zostanie za niezbędne, jak również z każdą inną osobą, co do której KMPT uzna, że może ona dostarczyć stosownych informacji,
- e) swobody wyboru miejsc, które zechce odwiedzić, oraz osób, z którymi zechce odbyć rozmowy.

Ponadto przedstawiciele KMPT jako przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich, na podstawie art. 13 ust. 1 a. ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 2179 ze zm) są uprawnieni do rejestrowania dźwięku lub obrazu w miejscach, w których przebywają osoby pozbawione wolności, za zgodą osób, które będą rejestrowane.

KMPT ma również dostęp do wszystkich informacji i dokumentów dotyczących traktowania osób pozbawionych wolności i warunków ich przetrzymywania, w tym dokumentacji medycznej i akt postępowania przygotowawczego³.

Może się więc zdarzyć, że w czasie wizytacji przedstawiciele KMPT poproszą o dostęp do wybranego przez siebie pomieszczenia (w tym wydziału kryminalnego), okazania dokumentacji, akt postępowania przygotowawczego lub zapisu monitoringu wizyjnego, dokonają inspekcji radiowożu, będą monitorować przebieg czynności służbowych (np. przesłuchania, rozpytania, konwojowania) lub poproszą o rozmowę z wybraną osobą (np. zatrzymanym, podejrzanym, świadkiem, funkcjonariuszem, pracownikiem cywilnym, interesantem przebywającym na komisariacie). Taka rozmowa może się odbyć wyłącznie bez obecności funkcjonariusza, w warunkach zapewniających poufność kontaktu.

W trakcie wizytacji pracownicy KMPT wykorzystują urządzenia pomiarowo-rejestrujące: multimetr CEM DT-8820, dalmierz laserowy Makita LD060P, aparat fotograficzny.

³ Zob. art. 20 pkt. b. OPCAT; art. 1 ust. 4 i art. 17 c ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich.

Aby system OPCAT był w pełni skuteczny i pełnił swoją zapobiegawczą rolę niezwykle istotne jest, by delegacja KMPT została szybko wpuszczona na teren wizytowanej placówki. Wszelkie opóźnienia w tym zakresie wpływają na jakość monitoringu i nie powinny mieć miejsca.

Chciałabym też podkreślić, że OPCAT jako umowa międzynarodowa, ratyfikowana na podstawie uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie, stanowi część polskiego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana. Taka umowa ma pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy nie da się pogodzić z umową⁴. Realizacja postanowień OPCAT przez funkcjonariuszy Policji jest więc obowiązkiem prawnym i uniemożliwienie wykonania przez delegację wybranych czynności stanowi naruszenie OPCAT i obowiązującego prawa.

OPCAT przewiduje również, że żadna osoba, która przekazała KMPT informację nie może ponieść jakiegokolwiek sankcji lub uszczerbku z tego tytułu, niezależnie czy udzieliła informacji prawdziwej, czy fałszywej. Obowiązkiem funkcjonariuszy wszystkich szczebli jest przeciwdziałanie takim sytuacjom⁵.

Ważne też by funkcjonariusze mieli świadomość nie tylko uprawnień i metodologii pracy KMPT, ale także idei, która przyświeca działalności tego typu instytucji. Celem wizyty KMPT jest bowiem ocena sposobu w jaki traktowane są osoby pozbawione wolności, warunków zatrzymania oraz istniejących mechanizmów chroniących te osoby przed torturami i innymi formami złego traktowania. KMPT diagnozuje potencjalne systemowe ryzyko wystąpienia tortur i poprzez dialog i współpracę z władzami rekomenduje praktyczne rozwiązania, które pozwolą na zapobieganie takim sytuacjom. KMPT pełni też rolę edukacyjną, propaguje standardy międzynarodowe w zakresie ochrony praw człowieka i zapobiegania torturom, pomaga władzom w budowie właściwej kultury policyjnej i braku społecznego przyzwolenia na stosowanie tortur, co sprzyja poprawie profesjonalizmu działania funkcjonariuszy, wizerunku służby i społecznego zaufania do Policji.

Mam nadzieję, że przypadki utrudnień jakie miały miejsce na terenie garnizonu łódzkiego staną się przedmiotem refleksji ze strony funkcjonariuszy Policji i skutecznych działań, mających na celu przeciwdziałanie tego typu sytuacjom w przyszłości.

⁴ Zob. art. 91 Konstytucji RP.

⁵ Zob. art. 21 ust. 1 OPCAT.

Dlatego też, mając nadzieję na dalszą, dobrą współpracę naszych instytucji na rzecz ochrony praw człowieka i przeciwdziałania torturom, widzę konieczność podjęcia przez Pana Generała pogłębionych działań informacyjnych wśród funkcjonariuszy odnośnie mandatu Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur.

W związku z powyższym zwracam się z prośbą o zajęcie stanowiska w tej sprawie i poinformowanie o podjętych działaniach.

Z poważaniem
Kulch

